

وظایف مادران و فرزندان در استفاده از اینترنت

مریم صالحیان^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۵/۲۵

چکیده

در زندگی مدرن امروزی، تصور دنیای بدون اینترنت دشوار است. این جهش در تکنولوژی اطلاعات تأثیر عمیقی بر رفتار ارتباطی انسانها گذاشته است و به خاطر سطح بالاتر کاربرد اینترنت در میان نسل جوان، سرپرستان/ والدین نسبت به فرزندان خود درک کمتری از کارکرد اینترنت دارند. به همین منظور، این مقاله درصدد است تا مادران را از علل گرایش فرزندان به استفاده از اینترنت و خطرات بالقوه ناشی از کاربرد آن آگاه سازد. سپس، آموزشهای لازم را به منظور پیشگیری از آسیبهای احتمالی ناشی از کاربرد اینترنت در فرزندان و نحوه نظارت مادران بر آنان را ارائه نموده و سرانجام مقاله با بحث و نتیجه گیری مختصری به اتمام می رسد.

واژگان کلیدی: نظارت محتوایی، دنیای اینترنت، خطرات بالقوه اینترنت

^۱ کارشناس ارشد مشاوره و راهنمایی - رییس اداره خوابگاههای دانشگاه سمنان

مقدمه

کودکان و جوانان بسیاری که به علم کامپیوتر اشراف دارند روزانه برای مقاصد تفریحی و آموزشی به اینترنت متصل می شوند. در حالیکه اینترنت دریایی از اطلاعات مثبت را ارائه می کند، اطلاع از خطرات بالقوه آن، خاصه برای سن جوانان افزایش یافته است. ارقام و آمار جهانی مشخص می کنند که در صورت مقایسه کاربرد اینترنت، کاربرد میان نوجوانان از عامه مردم بیشتر است. محبوبیت میان جوانان نشانگر نقش بالقوه ای است که رسانه احتمالاً در آینده ایفا خواهد کرد. شکاف نسلی که به نظرمی رسد میان کاربران اینترنت وجود دارد نشان دهنده آن است که چگونه جوانان نسبت به سرپرستان/ والدین خود استعداد بالقوه بیشتری برای کسب اطلاعات اینترنتی دارند. اگر این موضوع را از دیدگاه ایمنی بررسی کنیم، پیامدهای حاصله از این امر آن است که سرپرستان/ والدین به خاطر فقدان درک از این تکنولوژی جدید همواره خطرات بالقوه ای که کاربران اینترنت با آن مواجه هستند را درک نمی کنند (بولن، هاره، ۲۰۰۰)

بر اساس گفته های «یانگ» (۱۹۹۸) سرپرستان/ والدین، در یکی از طبقه بندی های «غفلت دلسوزانه» از کاربرد اینترنت توسط فرزندان یا «محروم ساختن کلی» قرار می گیرند. (همان منبع)

تحقیقات نشان داده اند که نظارتی بر اکثر کاربران نوجوان اینترنت در ایالات متحده هنگام استفاده از اینترنت صورت نمی گیرد. تقریباً در تمامی مطالعات موردی نوجوانان معتاد به اینترنت که در مقاله «یانگ» ذکر می شود، آنها در اتاق خواب خود بدون نظارت افراد بزرگسال به اینترنت دسترسی داشتند. این یافته ها حاکی از آنند که ممکن است بسیاری از سرپرستان/ والدین از فعالیتهای آن لاین (online) فرزندان خود آگاه نباشند. با وجود گزارشهای رسانه ای بیشمار در خصوص آسیب های فیزیکی و احساسی که بسیاری جوانان با آن مواجه شده اند به نظر می رسد کاربران جوان اینترنت به صورت بالقوه به واسطه آن لاین (online) شدن در معرض خطر قرار دارند. (همان منبع)

تحقیقات دیگر حاکی از آن است که بین احساس تنهایی و چت کردن ارتباط معنی داری وجود دارد. (مشایخ، رجبعلی، ۸۲)

از سوی دیگر آندرسون در سال ۲۰۰۰ در دانشگاه آلفرد طی تحقیقی دریافت که بیشتر دانشجویانی که در تحصیل شکست خورده بودند، کاربران جدی و با سابقه اینترنت بوده اند (هنرپروران، ۱۳۸۴).

متأسفانه ماهیت احساسی و تحریک کننده داستانهای رسانه ها که حول ایمنی اینترنت وجود دارد، به مسأله ای ختم می شود که آن را «پارانویای اینترنتی» می نامند. همانطور که «یانگ» پیشنهاد می کند این امر باعث می شود سرپرستان / والدین به جای تلاش برای آموزش خود و فرزندشان درباره ایمنی اینترنت ، دسترسی آنان به اینترنت را ممنوع کنند. گرچه، شاید بتوان در خانه دسترسی به اینترنت را محدود کرد، اما کنترل اعمال یک جوان خارج از خانه بسیار دشوار است. (بولن، هاره، ۲۰۰۰)

هدف ؛

این نوشتار در پی آن است تا مادران را از علل گرایش فرزندان به استفاده از اینترنت و خطرات بالقوه ناشی از کاربرد آن آگاه سازد و در نهایت آموزشهای لازم را به منظور پیشگیری از آسیبهای احتمالی ناشی از کاربرد اینترنت در فرزندان ونحوه نظارت مادران بر آنان را ارائه نماید.

۱. روش تحقیق

در این پژوهش از روش نظری و کتابخانه ای استفاده شده است.

۱-۱. علل گرایش فرزندان به استفاده از اینترنت

روانشناسان، ابزارهایی را برای درک چرایی رفتار نوجوانان در این سرزمین ظاهراً غریب و بیگانه به نام فضای مجازی مطرح کرده اند:

۱-۱-۱. آزمایش واکتشاف هویت

اریک اریکسون نوجوانی را دورانی برای تثبیت هویت فردی از طریق کاوش و پژوهش می داند. مارسیا نوجوانی را زمان توقف یا دوران حساس بحران/ اکتشاف می داند، زمانی که نوجوان به دنبال ارزشهایی می گردد که بتواند آنها را از آن خود بداند. اینترنت بامیزان نامحدود اطلاعات و ابزار فوری برقراری ارتباط، وسایل دیگری را برای آزمایش ، اکتشاف و تثبیت هویت نوجوان در اختیار وی می گذارد. و او بدین ترتیب برای پرسشهای دشواری که در ذهن خود دارد، مانند: من چه نوع فردی هستم؟ می خواهم با زندگی ام چه کنم؟ چه نوع روابطی می خواهم؟ ، پاسخهایی را در فضای مجازی می یابد (بولن، هاره، ۲۰۰۰)

۱-۱-۲. صمیمیت و تعلق داشتن

انسان طی دوران نوجوانی روابط صمیمانه جدید- خاصه با جنس مخالف- را آزمایش می کند. آنها به دنبال همراه و گروههای جدیدی می گردند که در کنارشان احساس تعلق کنند. تمامی این روابط بدل به بخش بزرگی از فرایند اکتشاف هویت فرد می گردند. در اینترنت، ترتیب تقریباً نامحدودی از افراد و گروهها با انواع مختلف شخصیت، ارزشها و علایق و ... وجود دارد.

۱-۱-۳. جدایی از والدین و خانواده

در کنار این مسأله که نوجوان به دنبال هویت خود می باشد، ارتباط با گروهها رابطه نزدیکی با انگیزه او برای جدایی دارد. آنها می خواهند مستقل باشند، و کارها را به سبک خود انجام دهند. این امر فرایندی هیجان انگیز است و فضای مجازی، مکانی هیجان انگیز برای ارضای نیازهای روحیه ای پیشگام و ماجراجو است، خاصه زمانی که والدین تقریباً هیچ چیز درباره اینترنت نمی دانند. از سوی دیگر نوجوان کمی درباره فرایند جدایی/ تفرد اضطراب دارد. چرا که به پدر، مادر و موطن متکی بودن مزایایی نیز دارد. جذابیت اینترنت- شاید یکی از دلایلی که برای بسیاری نوجوانان بسیار فریبنده است- آن است که این دوگانگی را ممکن می سازد. می خواهند افراد جدیدی را ملاقات کنند؟ کارهای هیجان انگیز انجام داده و به اکتشاف جهان بپردازند؟ و در عین حال در خانه باقی بمانند؟ در اینترنت میتوانند هر دو را به صورت همزمان انجام دهند.

۱-۱-۴. تخلیه پرخاشگری

نظریه قدیمی- نوجوانی را دوره « تغییر ناگهانی و اضطراب » می داند. گر چه ممکن است این نظریه کمی ملودرام باشد، اما سالهای نوجوانی دوره دشوار و اضطراب آوری در زندگی است. انتظاراتی که از سوی خانواده، مدرسه و دوستان وجود دارد می تواند آشفته کننده باشد. با این همه ناکامی- مانند ناکامی های جنسی و پرخاشگرانه- باید به گونه ای کنار بیایند و آن را به نوعی تخلیه کنند... به لطف گمنامی، ورود و خروج آسان در فضای مجازی (سولر، ۲۰۰۵)

۱-۲. خطرات بالقوه استفاده از اینترنت

براساس منابع و تحقیقات فعلی، می توان خطراتی که نوجوانان را تهدید می کنند به موارد ذیل تقسیم کرد:

- ماهیت سانسور نشده اینترنت و مشکلات نوجوان در ارزیابی دقیق اطلاعاتی که با آن مواجه می شوند.
- خطرات بالقوه ناشی از افشای جزئیات شخصی یا ترتیب ملاقاتهای شخصی با افرادی که به صورت آن لاین ملاقات کرده اند.
- تأثیرات منفی مواجهه با هرزه نگاری ناخواسته
- وقوع و تأثیرات تحریکات جنسی
- تأثیرات مواجهه شدن با سایتها یا منابع آزار دهنده و تهدید کننده. (بولن، هاره، ۲۰۰۰)
- تحلیل استعدادهای نهفته کودک (دانشکده حقوق مجازی و اینترنتی آسیایی، ۲۰۰۳)

۱-۳. نحوه نظارت مادران بر کاربرد اینترنت توسط فرزندان

گرچه نوجوانان از طریق اینترنت می کوشند موقعیت خود را به عنوان افرادی جدا و منحصر به فرد با جهان اجتماعی انحصاری خود تثبیت کنند، این موضوع بدان معنا نیست که مادران نمی بایست مشارکتی در این امر داشته باشند. کاملاً بر عکس، همانطور که در مورد تمامی فعالیتهای نوجوانان صادق است، می بایست نوعی نظارت برای هدایت آنان و اجتناب از درد سر وجود داشته باشد.

۱-۳-۱. یاد بگیرید و ملحق شوید:

برای آنکه عمل نظارت بر فعالیتهای فضای مجازی نوجوان را بتوان به صورت موثری انجام داد، والدین می بایست اطلاعاتی درباره این موضوع داشته باشند. لازم نیست یک هکر شوید، اما مطالعه کنید، این مطلب را با دیگر والدین به بحث بگذارید. بهتر از همه چیز، خودتان به اکتشاف در فضای مجازی بپردازید. با فرزند خود درباره فضای مجازی صحبت کرده، در برخی فعالیتهای او ملحق شوید. یک صفحه وب خانوادگی درست کنید، حتی در چت رومها با فرزندان و دوستانش وقت گذرانی کنید (برای مدت کوتاهی، البته اگر بتوانند حضور شما را تاب بیاورند). احتمالات زیادی وجود دارد.

۱-۳-۲. با آنها صحبت کنید :

آن هشدار قدیمی: «آیا می دانید فرزندان کجاست» درباره فضای مجازی نیز صدق می کند. از آنها درباره کاربرد اینترنتی اشان پرس و جو کنید؛ از چه وب سایت یا وبلاگهایی بازدید می کنند؟ چه کسی امشب آن لاین است؟ سعی کنید لحن اتهام آمیز نداشته باشید، پرسید از چه فعالیت اینترنتی لذت می برند و چرا؟ کنارشان پشت کامپیوتر بنشینید و بگذارید شما را به پاتوقهای اینترنتی اشان ببرند. به گونه ای که مناسب موقعیت شما بوده و درعین حال با فرزندان همخوانی داشته باشد کنجکاوی نشان دهید، درباره دوستان مجازی اشان از آنها سوال کنید، راجع به چه چیزی حرف می زنند، در اینترنت چکار می کنند؟ از تفحص کردن بپرهیزید. به آنها نشان دهید که دوست دارید بیشتر درباره دوستان مجازی اشان بدانید.

۱-۳-۳. خوب و بد را بشناسید :

از فضای مجازی بد گویی نکنید، اینکار باعث میشود نوجوان با شما بیگانه شود. درباره مزایا و معایب آن صحبت کنید. نشان دهید که زندگی مجازی آنها را قبول دارید، اما درباره خطرات و اقداماتی که می باید هنگام رویایی با موقعیتهای یا افرادی ناخوشایند انجام دهند صحبت کنید.

۱-۳-۴. کامپیوتر را در معرض دید قرار دهید :

حریم خصوصی در رابطه با نوجوانان، مساله مشکل بر انگیزی است. آنها نیازمند حریم خصوصی هستند و آن را طلب می کنند، اما والدین می بایست این تقاضا را با توجه به ضرورت نظارت بر فعالیتهای آنها سبک و سنگین کنند.

بطور کلی بهتر است از قرار دادن کامپیوتر در اتاق خواب نوجوان اجتناب کنید. آن را در محیطی که مورد استفاده خانواده است قرار دهید. اینکار نظارت را آسان تر کرده و همچنین استفاده از کامپیوتر را بدل به فعالیتی خانوادگی میکند. حداقل از اینکه نوجوان در اتاق خوابش و پشت درهای بسته به اکتشاف اینترنت بپردازد اجتناب کنید. در را باز بگذارید طوری که صفحه نمایشگر از راهرو معلوم باشد. هر از چند گاهی سری به اتاق زده و بپرسید در آن دنیای کوچک هیجان انگیز چه اتفاقی می افتد. اگر آنها به محض ورود شما پنجره ای را بستند، می فهمید که موضوعی در کار است. گر چه ممکن است موضوع چندان جدی نباشد- تمایل به حفظ حریم خصوصی- اما بهتر است درباره اش پرس و جو کنید.

۱-۳-۵. قوانین منطقی تعیین کنید :

والدین دوست ندارند فرزندشان تا دیر وقت بیرون بماند ، هر فیلمی را تماشا کرده یا اتومبیل را هر جا خواست ببرد. نوجوانان به قوانین احتیاج دارند. در حقیقت به این قوانین احتیاج دارند تا احساس نکنند خارج از کنترل و حمایت والدینی بی توجه قرار دارند . محدودیتهایی برای زمان یا مدت معاشرت یا سرگرمی در اینترنت بگذارید . قوانینی که طبق آن به روشنی بدانند چه کارهایی می توانند و چه کارهایی نمی توانند در اینترنت انجام دهند .

۱-۳-۶. به حفظ تعادل کمک کنید :

فضای مجازی فوق العاده است ، اما زندگی دیگری نیز وجود دارد. نوجوان را تشویق کنید به فعالیتهای زندگی واقعی نیز بپردازد. اگر آنها از چیزی در اینترنت واقعاً لذت می برند ، سعی کنید آن فعالیت را به زندگی واقعی نیز گسترش دهید. سعی کنید از اینترنت برای پروژه های درسی استفاده کنند، تلفنی با دوستان مجازی اشان صحبت کرده یا فعالیتی مشترک در زندگی واقعی با آنها انجام دهند. هدف آنست که نگذارید نوجوان فضای مجازی را از زندگی واقعی خود جدا کند . فضای مجازی را با دیگر بخشهای زندگی واقعی اشان تلفیق کرده ، و آنها را تشویق کنید فعالیتهای غیر اینترنتی داشته باشند .

۱-۳-۷. کنترل های نرم افزاری :

برنامه های تجاری متعددی وجود دارند که میتوان از آنها برای نظارت و کنترل فعالیت نوجوانان در فضای مجازی استفاده کرد. این برنامه ها می توانند وب سایتهایی را که نوجوان از آنها استفاده میکند ثبت کرده ، مانع از دسترسی وی به برنامه ها یا سایتهای خاص شده، دانلود کردن فایلها را محدود کرده و محدودیتهای برای زمان و مدت استفاده از اینترنت تعیین کنند . (سولر، ۲۰۰۵)

۱-۳-۸. سایر علائق فرزندان را تشویق و تقویت نمایید :

کودکان را از استفاده بیش از حد از اینترنت برحذر دارید چرا که این روند برای سلامت آنان مضر است. از این رو، به ترغیب آنان جهت انجام فعالیتهای دیگر نظیر انجام تمرینات ورزشی در محیطی خارج از محیط خانه مبادرت نمایید.

۱-۳-۹. برای کامپیوتر خود یا اینترنت متأسف نباشید :

برای وجود کامپیوتر یا اینترنت در منزل خود متأسف نباشید چرا که کامپیوتر و اینترنت وسایل خارق العاده ای هستند که قادرند زندگی کلیه اعضای خانواده را متحول سازند. در عوض به حس درونی خود اعتماد نموده و مطابق آن رفتار کنید. بهترین کاری که شما باید از آن اطلاع یابید، محافظت از خانواده تان است. با قبول مسؤلیت در قبال استفاده کودکان خود از اینترنت و کامپیوتر، می توانید شدت خطرات بالقوه استفاده آن لاین از اینترنت را به حداقل رسانید. (دانشکده حقوق مجازی و اینترنتی آسیایی، ۲۰۰۳)

نتیجه گیری

استفاده سالم از اینترنت به معنی تلفیق دنیای واقعی و فضای مجازی است. برخی از افراد سعی در ناخوشایندی و مضر جلوه دادن اینترنت دارند. آنها نمی خواهند هیچ ارتباطی با آن داشته باشند. این نیز شکلی از گسستگی و ناتوانی در تلفیق اینترنت با زندگی واقعی است که به نوبه خود مشکل ساز است. (سولر، ۲۰۰۴) بنابراین خطرات اینترنتی را می بایست در مقایسه با منافع بیشمار آن سنجید. شاید بهترین رویکرد برای سرپرستان / والدین، آموزش و احتیاط باشد. (بولن، هاره، ۲۰۰۰)

لذا مادران باید بیاموزند که برای وجود کامپیوتر یا اینترنت در منزل خود متأسف نباشند. چرا که کامپیوتر و اینترنت وسایل خارق العاده ای هستند که قادرند زندگی کلیه اعضای خانواده را متحول سازند. در عوض باید به حس درونی خود اعتماد نموده و مطابق آن رفتار نمایند. بهترین کاری که زنان به عنوان مادر باید از آن مطلع گردند، محافظت از خانواده خود می باشد تا با قبول مسؤلیت در قبال استفاده فرزندان خود از اینترنت و کامپیوتر، بتوانند شدت خطرات بالقوه استفاده از آن را به حداقل برسانند (دانشکده حقوق مجازی و اینترنتی آسیایی، ۲۰۰۳) و احساس تنهایی فرزندان و اوقات فراغت آنان را به گونه های متعدد و با خلاقیت برطرف نموده و پر نمایند.

فهرست منابع

- ۱) مشایخ ، مریم . برجعلی ، احمد. بررسی رابطه احساس تنهایی با نوع استفاده از اینترنت در گروهی از دانش آموزان دبیرستانی، تازه های علوم شناختی ، ۱۳۸۲
- ۲) هنرپروران ، نازنین . پرونوگرافی اینترنتی در روابط جنسی مجازی در دانشجویان شهر شیراز ، مجموعه مقالات سومین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان ، ۱۳۸۵

3) www.iran culture.org